

Nyelvkönyvekről számokban: a tanulók és a tanárok tankönyvértékeléseinek összehasonlítása

Sebestyén Krisztina, kriszti.se@gmail.com

Nyíregyházi Egyetem

Szakirodalmi áttekintés

- A tankönyvkutatási szakirodalomban általában kutatók, tankönyvfejlesztő szakemberek és/vagy pedagógusok véleménye jelenik meg (például Middeke 2014; Bikics – Kegyes 2016).

- A tankönyvkutatás egyik irányzata a hatásorientált tankönyvvizsgálat, amiben a tanulók, a tanárok véleménye, valamint a tankönyvek felhasználókra kifejtett hatása jelenik meg (Weinbrenner 1992).

- A hatásorientált tankönyvkutatás egy szűk kutatási irányzat a többi típushoz képest, amiben inkább a tanárok véleménye olvasható, de van példa tanárok és tanulók véleményének összehasonlítására is (Sebestyén 2013).

A poszteren bemutatott adatokkal a hatásorientált tankönyvkutatások sorát szeretnénk bővíteni, melynek során a németet és az angolt tanuló diákok valamint az őket tanító tanárok véleményére vagyunk kíváncsiak.

Hipotézisek

- (1) Fenntartónként nincs különbség a tankönyvértékelésben a németesek és az angolosok között.
- (2) A németet tanulók Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, az angolt tanulók Hajdú-Bihar megyében értékelik magasabbra a tankönyveik színvonalát.
- (3) A németet és az angolt tanulók is fenntartótól függetlenül magasabbra értékelik a tankönyveik színvonalát, mint a nyelvtanáraik.

Eredmények

A tanulói adatbázisban két lépcsőben vizsgáltuk meg a tanulók eredményeit, mert a tanult idegennyelv alapján először a csak németet és a németet is tanulók válaszait egyben átlagoltuk. Ezt követően ugyancsak a csak angol és angolt is tanulók válaszaival tettük ugyanezt. A szignifikancia szintek is a vizsgálati eljárás miatt különbözőek a két vizsgált idegennyelv esetében. Az eredmények az 1. táblázatban láthatók, ahol fenntartónként kiemeltük a magasabb értékeket.

1. táblázat. A németet és angolt tanulók tankönyvértékelés-átlagai fenntartók szerint (n_{Német}=363 fő; szign_{·Német}=0,010; n_{Angol}=521 fő, szign_{·Angol}=0,021)

Fenntartó	Tanult nyelv	Átlag	Elemszám (fő)
Tankerület	Német	3,31	137
	Angol	3,78	132
Egyház	Német	3,60	84
	Angol	3,86	122
Szakképzési centrum	Német	3,56	95
	Angol	3,63	221
Egyéb	Német	3,38	47
	Angol	3,86	46
Összesen	Német	3,45	363
	Angol	3,74	521

Az adatok azt mutatják, hogy az angolt tanulók átlagai minden fenntartótípus esetében magasabbak a németet tanulóknál. A jelenség hátterében úgy gondoljuk, hogy a német és az angol nyelv eltérő tantárgyi kedveltsége állhat. Ezt a következtetésünket Chrappán 2017-es eredményeire alapozzuk, melyek szerint a vizsgált középiskolások jobban kedvelik az angolt nyelvet a németnél. Ezért a saját adatbázisunkban is megvizsgáltuk a tankönyvek összesített értékelését tartalmazó változó és a német (0,510; szign.=0,010), illetve az angol (0,527; szign.=0,010) nyelv kedveltségére vonatkozó változó közötti korrelációt. Mindkét idegennyelv esetében közepes mértékű együttjárás mutatható ki a változók között, azonban a korrelációs értékek közötti minimális eltérés alapján a válaszadók körében az angol nyelv a kedveltebb.

Az 1. táblázatban az egyes fenntartók középiskolaiban tanuló németesek és angolosok különböző módon értékelik a tankönyveiket. A legmagasabb átlagok mindkét nyelvnél az egyházi intézményeknél láthatók, de a legalacsonyabb értékek már különböző fenntartók esetében mutathatók ki. A németesek a tanterületi intézményekben értékelték legalacsonyabbra a tankönyveiket (3,31), míg az angolosok esetében ez a szakképzési centrumok iskoláira igaz (3,60). A körülbelül 0,3-as különbség minden fenntartónál kimutatható a németesek és az angolosok válaszaiban.

Adatbázis			
„Némettanulás, illetve -tanítás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében”			
Adatfelvétel: 2018 december és 2019 május között			
Résztevők: a két megye összesen 18 intézményéből 890 tanuló és 100 nyelvtanár			
Az adatbázisok alapadatai:			
Tanulói adatbázis	Nem	440 nő	433 férfi
	Képzéstípus	420 gimnazista	444 szakgimnazista
	Iskola megyéje	445 fő H-B-ból	437 fő Sz-Sz-B-ből
Tanári adatbázis	Nem	86 nő	11 férfi
	Képzéstípus	66 gimnáziumban tanít	33 szakgimnáziumban tanít
	Iskola megyéje	49 fő H-B-ból	51 fő Sz-Sz-B-ből
Módszerek			
SPSS program használata			
- Új változó kialakítása a tanult idegennyelv(ek) alapján:			
- csak németet tanul (157 fő),			
- csak angolt tanul (337 fő),			
- németet és angolt is tanul (396 fő)			
- Két- és háromdimenziós variancia-analízisek készítése			
- Korreláció számítás			

Egy másik változó mentén is megvizsgáltuk, hogy van-e különbség a németesek és az angolosok tankönyvértékelés-átlagai között. Azért a tanulók származási megyéjét tartalmazó változót választottuk, mert a korábbi vizsgálataink szerint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élőkre családi háttértől függően általános iskolában jellemzőbb, hogy németet is tanulnak (Sebestyén 2021), valamint előzetes szakirodalmi információk alapján tudjuk, hogy amennyiben lehetséges, a tanulók igyekeznek folytatni az általános iskolában tanult idegennyelvet a középiskolai tanulmányaik során is (Vágó et al. 2011).

A 2. táblázatban fenntartótól függetlenül az angolosok minden esetben magasabbra értékelik a tankönyveiket mint a németesek. Megyénként az figyelhető meg, hogy míg a tankerületi és az egyházi intézményekben a Hajdú-Bihar megyeiek értékelték magasabbra mindkét nyelv esetében a használt tankönyveiket, addig a szakképzési centrumok és az egyéb fenntartók középiskolaiban tanulók közül a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből származókról mondható el ugyanez. A jelenség hátterében álló okok megismerése a jelen kutatásunk keretein túlmutató vizsgálatokat igényel, de a háttérben állhat a tanulási motiváció.

2. táblázat. A németet és angolt tanulók tankönyvértékelés-átlagai fenntartók és származási megye szerint (n_{Német}=346 fő; szign_{·Német}=0,041; n_{Angol}=496 fő, szign_{·Angol}=0,021)

		Németesek		Angolosok	
Fenntartó	Szärm. megye	Átlag	Elem-szám (fő)	Átlag	Elem-szám (fő)
Tankerület	H-B	3,36	75	3,80	66
	Sz-Sz-B	3,25	59	3,76	62
Egyház	H-B	3,55	38	3,88	63
	Sz-Sz-B	3,48	37	3,84	51
Szakképzési centrum	H-B	3,49	54	3,55	90
	Sz-Sz-B	3,65	38	3,69	120
Egyéb	H-B	2,84	9	3,37	8
	Sz-Sz-B	3,50	36	3,96	36
Összesen	H-B	3,41	176	3,71	227
	Sz-Sz-B	3,44	170	3,77	269

A tanulói és a tanári kérdőívben ugyanazokat a kérdéseket tettük fel a válaszok összehasonlíthatósága érdekében. A 3. táblázatban fenntartónként kiemeltük a magasabb értékeket, melyek szerint az egyházi intézmények kivételével a többi fenntartó esetében az angol tanárok értékelték magasabbra az általuk használt tankönyveket. A kivétel valószínűleg a többihez képest nagyobb válaszadó-különbségnek

tulajdonítható. A német- és az angoltanárok válaszaí között nem látható olyan egyenletes különbség az egyes fenntartóknál, mint amit a tanulók átlagainál tapasztaltunk, de a tanárok értékelései minden esetben magasabbak mint a tanulóké.

3. táblázat. A németet és angolt tanítók tankönyvértékelés-átlagai fenntartók szerint (n=79 fő; szign.=0,019)

Fenntartó	Tanárszak	Átlag	Elemszám (fő)
Tankerület	Némettanár	3,98	10
	Angoltanár	4,32	16
Egyház	Némettanár	4,10	9
	Angoltanár	4,08	20
Szakképzési centrum	Némettanár	3,76	11
	Angoltanár	3,81	14
Egyéb	Némettanár	3,87	5
	Angoltanár	4,31	3
Összesen	Némettanár	3,93	35
	Angoltanár	4,09	44

Összegzés

Az első hipotézisünk nem igazolódott, mert a németesek és az angolosok is az egyházi intézményekben értékelik legmagasabbra a tankönyveiket, de a legalacsonyabb értékelésekben már különbség található a fenntartók között.

A második hipotézisünk részben igazolódott, mert az angolt tanulók nemcsak Hajdú-Bihar, hanem Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is magasabbra értékelik a tankönyveik színvonalát.

A harmadik hipotézisünk nem igazolódott, mert a feltételezésünkkel ellentétben mindkét idegennyelv esetében a tanárok értékelik magasabbra a tankönyveik színvonalát. A tanulók és a tanárok véleménye közötti eltérés jelentős, mert 0,2 és 0,6 terjednek a választátlagok közötti különbségek az ötfokú Likert-skála átlagai szerint.

Az angolt tanulók minden vizsgált esetben magasabbra értékelték a tankönyveiket, mint a németet tanulók. A tanároknál egy kivétellel az angolt tanítók értékelték magasabbra az általuk használt tankönyveket. Az eredmények alapján további vizsgálatokat igényel, hogy az angolt tanulók/tanítók miért értékelik tendenciálisan magasabbra az általuk használt tankönyveket, mert az okok feltárása hasznos információ lehet nemcsak a tankönyvfejlesztések céljából, hanem a pedagógusok számára a tankönyvek kiválasztásának, használatának folyamatában is.

Hivatkozott irodalom

Bikics G. – Kegyes E. (2016): DIGIDEUTSCH – Német nyelvű digitális tananyag általános iskolások számára. In: *Képzés és Gyakorlat. Training & Practice*, 14(3-4): 93-110.

Chrappán M. (2017): A természettudományi tantárgyak helyzete és elfogadottsága a közoktatásban. In: *Magyar Tudomány*, 178(11): 1352-1368.

Middeke, A. (2014): Landeskunde in berufsvorbereitenden DaF-Lehrmaterialien – am Beispiel von Informatik, Maschinenbau und Tourismus für profilierte Gymnasien und (Fach-) Hochschulen in Bulgarien. In: Tichy, E. – Ilse, V. (szerk.): *Deutsch in Mitteleuropa nach 1989. 25 Jahre Germanistikstudiengänge, Deutschlehrerausbildung, DaF-Lehrwerke und DaF-Unterricht*. Frankfurt am Main: Peter Lang. 27-42.

Sebestyén, K. (2013): Tangram aktuell oder deutsch.com? Ein Vergleich. In: *Theorie und Praxis von Pädagogik*, 5(1-2): 55-58.

Sebestyén K. (2021): Általános iskolai idegennyelv-tanulás Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. In: Kovács Z. (szerk.), *Kutatások és látásmódok a nyíregyházi egyetemen*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Egyetem. 195-203.

Vágó I. – Simon M. – Vass V. (2011): A tanítás-tanulás tartalma. In: Balázs, É. – Kocsis M. – Vágó I. (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2010*. Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet. 197-272.

Weinbrenner, P. (1992): Grundlagen und Methodenprobleme sozialwissenschaftlicher Schulbuchforschung. In: Fritzsche, K. P. (szerk.): *Schulbücher auf dem Prüfstand. Perspektiven der Schulbuchforschung und Schulbuchbeurteilung in Europa*. Frankfurt/Main: Diesterweg – Braunschweig: Georg-Eckert-Institut für Internationale Schulbuchforschung. 33-54.